

Åtgärder mot pågående klimatkris

Mitt i en galopperande klimatkris måste starka åtgärder vidtas. En sådan är att låta hållbara transporter få företräde framför icke hållbara. Cykelstaden Köpenhamn planerar för ännu fler cyklistar. Man planerar för en halvering av antalet parkeringsplatser vars ytor sedan ska bli grönska, gång- och cykelvägar. Liknande åtgärder pågår även i London och Ljubljana för att nämna några platser. Under lång tid har en djup anpassning till bilen skett, både i planering och byggande såväl som i många människors medvetande. Satsar man på att det ska bli bilfritt i centrala delar så behöver ändå bra kollektivtrafik, färdtjänst och leveranser till butiker med mera kunna ske. Oslo beslutade 2016 att innerstaden skulle bli bilfri.

Bild: Pixabay

Det utrymme som "blev över" användes till parker, lekplatser, kulturevenemang med mera. Sannolikt är det viktigt att gå långsamt fram och att det sker i dialog med medborgare och näringsliv. Många gånger är det idag billigare att ta bilen än att åka kollektivt vilket inte leder åt hållbarhet. Studier som gjorts om handel och biltrafik i centrala tätorter har inte tydligt visat att försämringar för handeln sker när biltrafiken begränsas. Inga tätorter som infört bilfria centrum har hittills ångrat det. Det är också bra för klimatet om färre bilar kör i centrala delar av våra tätorter. Det syftar på de värmeöar som bildas i tätorter bland annat på grund av bilar, byggnader och brist på växtlighet. Ofta ger åtgärderna effekt på bättre tillgänglighet för varutransporter, bättre plats för gång- och cykeltrafiken samt mer plats för grönska. Möjligheten att göra gågator både generellt och som sommargångator ska inte negligeras. Många har positiva upplevelser med sådana ställen vid besök i tätortscentrum.

Referat. Bilfria städer vinner långsamt mer mark Artikel av Izabella Rosengren

Backsvaleboplats

På Öjersjö Golfbana har vi tillsammans med Öjersjö golfklubb startat ett projekt för att se om vi kan gynna backsvalans återkomst. Där pågår ett försök att bryta nedåtgående trend för backsvalor.

Backsvalan är vår minsta svala. Den är brun och vit och finns där lämpliga grusslänter är tillgängliga. Boet grävs ut med klorna. Det kan vara en halv meter till en meter in i slänten. Bristen på naturliga rasbranter och tillgången till lämpliga grustag har kraftigt minskat, vilket har medfört att backsvalan är inne i en period av minskning. Här hoppas vi att bidra till att bryta denna trend.

Bild: Wikipedia

Försöksprojektet är ett samarbete mellan:

Swerock

Partille kommun

Partille Golfklubb

Partille Naturskyddsförening

Klimatrapporten!

FN:s klimatpanels (IPCC) senaste rapport är skrämmande. Den visar att klimatet på jorden ändras allt fortare, havsnivåerna stiger och olika typer av extremväder ökar. Man kan undra varför så lite händer politiskt. Det finns ju lösningar och teknik att ta till om bara viljan finns. Ledarna i världen visar en alltför kortsiktig syn på frågan. Utsläppen av växthusgaser måste minska kraftigt nu. Siktet mot att klara målet man satte i Paris är långt ifrån att nås. Ländernas åtagande, om de nu genomförs, innebär bara några procents reduktion 2030 jämfört med idag. IPCC:s bedömer att utsläppen måste minska med 43 procent till 2030 om målet ska nås. IPCC säger att det fortfarande går att undvika för jorden katastrofala klimatförändringar. Det förutsätter att kraftfulla åtgärder genomförs omedelbart. Rapporten visar också att tekniken som behövs redan finns. Färdiga lösningar kan, inom alla samhällssektorer, halvera utsläppen till 2030. Men politisk handlingskraft saknas.

Rapporten visar att flera klimateffekter blivit värre än vad 2014:s rapport bedömde. Redan nu har jordens medeltemperatur ökat med 1,1 grader sedan förindustriell tid. Det räcker redan för att påverka balansen i världens natur och människors välbefinnande. Fortsätter nuvarande utsläppstrend kommer vi att få 2,5 graders uppvärmning i slutet av 2000-talet. Redan 1,5 grader innebär allvarliga konsekvenser för oss och miljön.

Bild: Pixabay

Användning av fossila bränslen och försämrade eller förlorade ekosystem, såsom avskogning, är de huvudsakliga orsakerna. IPCC har visat att haven, växterna, djuren och jordarna absorberat mer än hälften av utsläppen det senaste årtiondet. Naturen lindrar klimatförändringen och skyddar oss från dess effekter. Ett sätt att hejda skadeeffekterna är att skydda och restaurera vår natur. Regeringen ska senare i år lämna in en klimatpolitisk handlingsplan till riksdagen. Låt oss tro att den har ett innehåll värt att arbeta för. Det gäller att leverera kraftfulla utsläppsminskningar. Jag hoppas att regler införs så att konsumtionsbaserade utsläpp minskar. Jag hoppas att man inte glömmer sambandet mellan biologisk mångfald och klimateffekter. ”Ur sammanfattning av kunskapsläget för klimatförändringar och dess effekter. Utvärderingscykel för 2016-2023 så kallad syntesrapport. + Lars-Erik:s kommentarer”

Insektsskåda!

Om du drivs av ett allmänt naturintresse, nyfikenhet, upptäckarglädje med lust för att lära. Om du drivs av en helhetssyn på naturen, intresse för olika organismgrupper och ekologiska sammanhang – då ska du insektsskåda. Eller som jag brukar säga: Skåda Kryp!

Att lysa på trädstammar, vedsvampar, husväggar och andra ställen under ljumma sommarkvällar/nätter är en upplevelse. De flesta insekterna är nattaktiva. (Ovarsam belysning kan ställa till det för vår natur!) Det finns många sätt att få se olika typer av insekter. Att hålla vatten på en sandstrand gör att jordlöpare, kortvingar, vivlar snabbt kommer upp ur sanden för att sätta sig i säkerhet. Att sålla förna i en sil med lagom stora hål är ett annat sätt. Att lägga förna i silen och lysa med en lampa på ena sidan är också en möjlighet. Olika typer av fällor finns men ska användas så att etiska regler följs. En i marknivå nedgrävd burk med regnskydd av en lagom stor platt sten lagd så att insekter kan krypa under stenen. Måste vittjas regelbundet och tas bort när man är färdig med sina undersökningar. Många nattfjärilar söker efter mat från olika frukter. Alla sorters frukt går att använda! Enklast är att pensla trädstammar. Ett annat sätt är att använda remsor av trasor och låta dem ligga i betet när de inte används. Häng betet i ögonhöjd. Det är kladdigt så handskar är bra att använda. Häng remsorna över grenar eller där naturen bjuder på ett bra ställe. Det går att utnyttja en pannlampa. För att inte skrämja fjärilarna måste man närma sig betena försiktigt. Vissa arter faller till marken vid störning.

Bild: Sören Ahlfors

Granska lämpliga material gärna med lupp. Att upptäcka djuren innan de upptäcker dig ger dig många spännande iakttagelser av beteenden hos arterna. Dessa glömmes du aldrig!

Recept på ett fruktmosbete.
Mosa banan med mycket socker rör ut i rödvin till en lagom konsistens. Låt blandningen stå ett par veckor så att jäsningen kommit igång ordentligt.

Lars-Erik

Fiskeredskap som miljöproblem.

Varje år skadas många djur av plasten i våra vatten. I havet konstaterar man att valar, sälar, sjöfåglar, fastnar i skräpet och drunknar eller skadas svårt.. De djur som äter plastskräp kvävs eller får inre skador, och plastbitarna kan ge en falsk mättnadskänsla som gör att de i värsta fall svälter ihjäl. I vatten sönderdelas plastskräpet långsamt till mikroplaster som är nästintill omöjliga att ta rätt på. Förlorade fiskeredskap kan också fortsätta att fiska i så kallat spökfiske. Miljontals mikroplastpartiklar hamnar i våra vatten varje timme, bara i Sverige. Konstgräs är också en stor källa till mikroplaster.

Bild: Pixabay

EU-direktiv om engångsplast när det gäller fiskeredskap fokuserar på följande:

- Ökad insamling av fiskeredskapsavfall
- Förbättrad design av redskapen
- Åtgärder som ökar medvetenheten om de miljöproblem som dumpade och förlorade fiskeredskap medför.

Vår egen fiskeexpert Sören lämnar följande råd: Välj utrustning av bra kvalitet. Köp inte fiskeredskap om de inte är varu-deklarerade. Skadliga ämnen i utrustningen såsom bly och ftalater är inte OK och bör förbjudas. Sören nämner att särskilt Jigg och powerbait bör inhandlas med särskild omsorg.

Märk dina fiskeredskap med uppgifter om ägaren. Gäller särskilt tinor, håvar och kräftburar men även allt annat som är möjligt att märka.

Det är viktigt att sanera från efterlämnade fiskeredskap. Som bete kan doftsprayer ses som fusk. Maggot eller andra naturliga beten är att föredra.

Intervju av Sören Ahlfors.

Sörens

Häger vid Bockemossen

Hägg i Finngösa

Bildgalleri

Hasselnötternas ankomst om hösten

Havsörnen som vilar på marken

Säveån – en naturvårdsfröjd i kommunen

Säveån ringlar sig fram i sin dalgång. Vattnat har under lång tid eroderat strandkanterna och bildat slingorna – de kallas Meandrar. Åns liv är att då och då orsaka skred! Något vi måste räkna med i samband med byggnation.

Människor har under tidens gång utnyttjat ån på olika sätt. Det är/har varit främst som kraftkälla, flottning av timmer och fiske.

Fiskfaunan i Säveån är intressant och värdefull på många sätt. Först ut är den värdefulla laxen. Men det finns många andra fiskarter i ån. Säveån är mycket artrik på fiskar. I Göta älv har man noterat 37 olika fiskarter. De flesta av dessa är också noterade i Säveån.

Laxstammen är unik och skiljer sig genetiskt från övriga stammar i vårt område. Den är också det viktigaste skälet till att Natura 2000-område har beslutats för Säveån. I maj månad kommer de stora laxarna från havet in till kusterna för sin lekvandring. Fram till november vandrar laxen upp i sötvatten.

Bild (pixabay): Lax

Under tiden fram till leken äter de nästan inget. Laxens lek sker oftast i huvudfåran medan havsöringen använder biflödena för sin lek. Brodalsbäcken är viktig lekplats för havsöringen men nyttjas även av laxen. På hösten sker leken -oftast i november i Säveån – på 0,5-3 m djup. Honan gräver 10-30 cm djupa lekgropar genom att slå med stjärten och låta strömmen föra bort småsten och grus. Nästa lekgrop gör att den förra täcks med material o.s.v. Den färdiglekta laxen är starkt utmattade och har förlorat ca 40 procent av sin vikt sedan den lämnade havet. En del av laxhannarna dör av denna utmattning. De flesta söker sig tillbaka till havet efter leken.

Lars-Erik

Ur Solrök (1883)

Då stannar hans trötta öga,
då sväftar ej mer hans blick,
den funnit i fjerran ett något,
en ljus men irrande prick.
Fram öfver den hväsande vägen
sin rankiga bana den styr,
likt malen kring aftonlampan
den söker det ljus den flyr.
Det är en Apollofjäril
så ensam på villande haf,
han sökte därute frihet
och finner en enslig grav.
Men framåt det går som ödet,

i ett är synen förbi.
I blånande sky han spanar
men finner intet däri.
Det står en fetlagd sprängört
i grusad fältspatsstrand.
Vid roten ligger en esping
och sover i solens brand.
Men vildbit surrar i blommen
och suger ur knapp och stift;
åt ynglet det suger honung,
åt gadden det samlar gift.

Bild: Sven Birkedal (SLU)

August Strindberg

Ebberöds bank

Hej, hoppsan så bra!
Av tre kilo sill
eller makrill
du får ett kilo lax.

En art blir som ny
men näring,
energi
går förlorad.

En laxodling är
som Ebberöds bank
och dödar långt fler
än den föder.

Potatis med sill
och härlig makrill.
Låt laxarna ligga
och skämmas.

I hundratals år
det varit balans,
ge barnbarn en chans
till uthålligt fiske.

Lennart Rundqvist

Bild: Hasselsnok Ulla Ahrnberg

Hasselsnoken siktad i Hultet Öjersjö! Skyddas av EU:s habitatdirektiv och Bernkonventionen. Fridlyst i Sverige.

Välkomna till höstens programpunkter!

Skymningsvandring

Tisdag 5 september kl 19.00

Vi gör en vandring på tillgängliga stigar och vägar runt Herrgårdens marker i Jonsered för att se och höra fladdermöss och kanske kattugglor. Vandringen går från Jonsered station till Aspen och vidare till Herrgården och tillbaka till stationen. Vi möts vid Jonsered station. Under vandringen fikar vi kanske vid Herrgården. Ta med fika!

Info: Lars-Erik 0707-838 838

Nötkråkevandring vid Härkeshult

Söndag 10 september kl 10.00

Vi träffas vid bussens ändhållplats i Jonsered. Nötkråkan håller främst till i granskog, dock med nära tillgång till hassel eller tallar med stora frön. Den kan lättast ses när den samlar in föda under tidig höst, men är tämligen skygg. Under större delen av året lever den i barrskogen.

Info: Sören Ahlfors 073-969 58 09

Laga mat ur naturens skafferi

Tisdag 12 september klockan 17.00

Sören och Lars-Erik visar och berättar hur man kan ta tillvara en del av naturens skafferi. Allt som visas sker efter vad som finns att

tillgå och vad vi hittat/hittar. Alla ärvälkomna till Kåsjöns badplats vid taket där kiosken ligger. *Info: Sören Ahlfors 073-969 58 09*

Kura skymning vid Maderna

Tisdagen 3 oktober kl. 17.30

Skymningstiden var tidigare en stund för tystnad och tankar, en stund av lugn och ro som gav trygghet och samhörighet. Denna tradition vill vi pröva på en plats som förstärker känslan. Vi vandrar en bit på leden under dagens sista ljus. I slänten ovan Madernas våtmarker kurar vi skymning/fikar. Ta med fika, varma kläder, skor, sittunderlag och ficklampa. Vi träffas vid parkeringen nära gamla stallet i Åstebo - intill vandrarhemmet.

Info: Lars-Erik 0707 - 838 838

Söndagssafarin utefter Säveån

Söndagen 1 oktober kl. 18.00

Söndagen 12 november kl 15.30

Söndagen 3 december kl 15.00

Vi träffas vid Infarten till Rusta och vandrar västerut utefter Säveån. När kvällen faller på vaknar kvälls- och nattaktiva djur till liv. Vi letar efter

bäver, fladdermöss och andra nattaktiva djur. Ta med ficklampa och fika. *Info:* Lars-Erik Jevås 070-783 88 38

Fågelvandring i mindre korsnäbbstider

Lördag 20 januari kl. 10.00

Vi träffas i Jonsered utanför livsmedelsbutiken, för en vandring. Mindre korsnäbb, som vi hoppas på, är mycket beroende av granfröer. Så allt beror av naturens tillfälliga

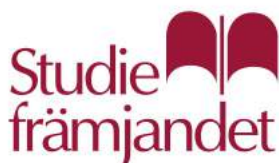
förutsättningar. Den bildar ofta flockar då det inte är häckningstider. *Info och anmälan:* Sören Ahlfors 073-969 58 09

Årsmöte! Kallelse.

Torsdagen 7 mars kl. 17.30 – 19.30

Välkomna till Kulturums Hörsal. Vi bjuder på en quiz, bilder, kanske någon överraskning och enkel fika. Alla välkomna!

Info: L-E Jevås 0707-838 838

i samarrangemang!

STYRELSE

Ledamot

Lars-Erik Jevås

Lindåseliden 4, 433 53 Öjersjö
070-783 88 38;
jevaslarserik@gmail.com

Cristina Stýren

Södra Annebergsvägen 44
433 37 Partille; 070-245 44 67
cristina.styren@telia.com

Sören Ahlfors

Tulteredsvägen 5
433 76 Jonsered; 073-969 58 09
soren_ahlfors@hotmail.com

Kassör Sekreterare

Nils Kilander

Malmv. 8, 433 61 Sävedalen
070-323 51 37; nisse.kilander@gmail.com

Naturskyddsförening

Postadress:

c/o Lars-Erik Jevås,
Lindåseliden 4, 433 53 Öjersjö

E-post och hemsida: partille@naturskyddsforeningen.se

www.naturskyddsforeningen.se/partille

Bank: Länsförsäkringar, kontonr: 9022 60446 12

Org.nr. 855101-0773

Valberedning
Styrelsen

I redaktionen: Lars-Erik Jevås
Omslagsbild: Miika Tuovinen

Nu är det riktigt allvarligt!

**** De kommande sju åren är helt avgörande för oss människor.***

- ***1,5-gradersmålet är fortfarande möjligt, men snart förbi***
-

**** Skillnaden mellan 1,5 och 2 grader är stor för människor och natur***

- ***Politikerna vet vad som krävs – nu måste åtgärderna genomföras***
- ***Avgörande är att åtgärder gynnar både klimaträttvisa och hållbar utveckling***

FN:s klimatpanels (IPCC) rapport mars 2023

Säveåns doldis

Vad är det nu jag hittar på? Jo, jag skriver om ett djur som nästan ingen har sett.

Bäcknejonöga (Lampetra planeri) påminner starkt om flodnejonöga men är mycket mindre. Kännetecknas dessutom av trubbiga tänder och ett helt annat levnadssätt. Arten övervintrar efter omvandlingen och leker sedan direkt, utan att ha ätit någonting som vuxen.

Bäcknejonögon blir som längst 19 cm. Den lever som larv – linål 4–6 år. Som vuxen äter den inte alls och lever för att fortplanta sig. Kroppen är långsträckt och närmast cylindrisk, med ett avsmalnande svansparti. De två ryggfenorna är sammanhängande. Den bakre är bredare och längre än den främre. Den övergår i stjärtfenan som förenas runt kroppsslutet. Tänderna på sugskivan är normalt trubbiga. Direkt efter omvandling från larv till vuxen är kroppen silverglänsande, men köns mogna individer är gulaktiga, brunaktiga eller gråaktiga upptill och ljusare (ibland vitaktiga) undertill. Ryggfenorna och stjärtfenan är nästintill ofärgade.

Hanarna är mindre än honorna, och en minskning av totallängden vid köns mognaden leder till att skillnaden minskar fram till leken. En svensk studie rapporterar medellängder strax under respektive över 14 cm för lekmogna hanar och honor. Hanens bål är slankare och oval i tvärsnitt samt utrustad med en konisk, penisliknande papill som sticker ut från kloaken. Hanen har förhållandevis större munskiva och ett längre kroppsavsnitt framför gälöppningarna än honan. Hanens ryggfenor är också något längre än honans.

Bäcknejonögats linål har baktill en kort ryggfena med grund inskärning. Fenan fortsätter runt kroppsslutet som en avrundad stjärtfena.

Vuxna bäcknejonögon skiljs från flodnejonögon *Lampetra fluviatilis* framför allt

genom sin storlek. De blir högst 19 cm, medan vuxna flodnejonögon så gott som alltid är större (upp till 50 cm).

Ekologi

Bäcknejonögats levnadssätt är snarlikt flodnejonögats, med den skillnaden att bäcknejonöga inte vandrar ut i havet eller i (större) sjöar efter omvandlingen. Istället leker arten direkt, utan att inta någon föda som vuxen. Bäcknejonöga förekommer i samma områden som flodnejonöga, men arten är mer utbredd och finns även i mindre vattendrag.

Bäcknejonöga lever som filtrerande larv i upp till 6,5 år och når då vanligtvis en totallängd av 12–18 cm. Efter en snabb omvandling på sensommaren, då tarmen tillbakabildas, är djuren vuxna. Under och efter omvandlingen lever de nedgrävda som förut men kan ibland söka sig till grövre bottnar. Vuxna individer intar ingen föda. I maj–juni påföljande vår, när vattentemperaturen nått minst 7,5 °C lämnar de botten och påbörjar leken.

Bäcknejonöga leker i rinnande vatten, helst med grus- eller stenbotten och vanligen på högst 30 centimeters djup. Inför leken samlas könsmogna djur vid lämpliga lekplatser. Oftast är honorna något fler än hanarna. Hanarna flyttar undan småsten och grus med munnen, och de sveper undan annat löst material med kroppen så att en bogrop bildas. Leken sker i grupp med två till tio individer i samma bo, och den varar i flera dagar. Djuren dör inom en månad efter leken.

Bild: Sätters fiskeklubb